

Beslutningsforslag nr. B 69. Fremsat den 21. januar 1986 af Mette Groes (S), Hanne Andersen (S), Jytte Andersen (S), Qvist Jørgensen (S), Torben Lund (S), Joanna Rønn (S), Erik B. Smith (S) og Taanquist (S)

Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af enlige forsørgeres vilkår

Folketinget opfordrer regeringen til at gennemføre følgende foranstaltninger, herunder foreslå fornødne lovændringer, med det formål at forbedre de enlige forsørgeres vilkår:

1. Der fremsættes lovforslag om en ændring af bistandslovens § 42, således at det sociale udvalg får pligt til at tilbyde enlige forsørgere hjælp efter bestemmelsen senest på det tidspunkt, hvor den pågældende overgår til den nedsatte kontanthjælp efter 9 måneder (§ 37, stk. 4).

2. Det præciseres over for de sociale udvalg, at indsatsen over for enlige forsørgere, der har et særligt behov for rådgivning og vejledning, bør opprioriteres. Der afsættes herudover på forslaget til finanslov en pulje til forsøg, der særligt skal bruges til rådgivning og vejledning samt andre aktiviteter, hvor målgruppen skal være enlige forsørgere.

3. Der udarbejdes regler for, hvornår der foreligger et ægteskabslignende samliv, der udelukker fra retten til visse sociale ydelser som f.eks. forhøjet og ekstra børnetilskud.

4. Der udarbejdes retningslinjer for behandlingen af sager, hvor der opstår tvivl om, hvorvidt modtageren af en social ydelse er »reelt enlig«. Det præciseres i den forbin-

delse, at udbetaling af sociale ydelser ikke kan standses, før det er godtgjort, at pågældende ikke opfylder betingelserne for at modtage dem.

5. Der udarbejdes retningslinjer gældende for alle forsørgere, hvorefter daginstitutionerne er forpligtet til at tilbyde at passe børn også i lettere sygdomstilfælde, der opstår under barnets ophold i institutionen.

6. Der udarbejdes retningslinjer gældende for alle forsørgere, hvorefter daginstitutionerne er forpligtet til at give lægeordineret medicin til de børn, der opholder sig på institutionerne.

7. Der fremsættes lovforslag om ændring af lov om individuel boligstøtte, således at husstande med børn og lav indkomst, herunder ikke mindst enlige forsørgere, får bedre økonomisk mulighed for at bo i det nyere og lidt dyrere udlejningsbyggeri. Der tænkes herved ikke mindst på en nedsættelse af egenbetalingen efter § 18, stk. 3, kombineret med en forhøjelse af maksimumbeløbet efter § 22, stk. 1, for den årlige boligsikring samt en forhøjelse af børnetillæggene efter § 21 for den højeste årlige boligudgift, hvoraf boligstøtten kan beregnes.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Der var i Danmark pr. 1. januar 1984 119.301 enlige kvinder og 18.557 enlige mænd med børn under 18 år.

Det er en kendsgerning, at enlige forsørgeres situation påkalder sig opmærksomhed, fordi mange af dem har vanskeligt ved at klare sig.

Der er behov for uddannelse og arbejde, der ikke imødekommes, store boligudgifter, problemer i forbindelse med børns sygdomme og med dyne-løfteri.

Talrige undersøgelser foretaget på foranledning af børnekommissionen, socialforskningsinstituttet, Mødrehjælpen af 1983 og Sammenslutningen af Sociale Udvalg dokumenterer, at de fleste enlige forsørgere har problemer på alle livets områder, og at disse problemer er større end andre gruppers. Skal man hjælpe de enlige forsørgere, må der derfor gøres en samlet indsats for dem.

Ved enlig forsørger forstås en forsørger, der opfylder forudsætningerne for at få forhøjet og ekstra børnetilskud.

Bemærkninger til forslagets enkelte punkter

Ad 1 og 2

En forbedring af uddannelsesmulighederne for de enlige forsørgere er i de sidste par år flere gange blevet drøftet i folketinget (se bl.a. behandlingen af socialdemokratiets forslag til lov om ændring af lov om social bistand (§ 42), Folketingstidende 1983-84, forhandlingerne sp. 5902).

For så vidt burde bistandslovens § 42 ikke give anledning til tvivl, hvis man da holdt sig til den fortolkning, der rummes i socialreformkommissionens 2. betænkning nr. 664 af 1972, s. 59, pkt. 53. Heraf fremgår det klart, at det ikke var hensigten, at bistandsloven skulle stille dem ringere, der tidligere blev hjulpet gennem revalidering eller mødrehjælpen. Mødrehjælpen ydede op til bistandslovens ikrafttræden i 1976 uddannelseshjælp til enlige mødre med børn under 2 år. Det var tilstrækkeligt at være eneforsørger til at komme i betragtning til uddannelsesstøtte, idet der ikke blev stillet krav

om, at man skulle kunne påvise at være »særligt belastet«.

Imidlertid udviklede der sig den praksis, at socialforvaltningen kun hjalp enlige forsørgere til en uddannelse, hvis der kunne påvises at være helbredsmæssige grunde til det. Det er efter forslagsstillernes opfattelse klart uacceptabelt, for hensigten var jo oprindelig, at en uddannelse skulle sættes i værk, når blot den satte en enlig forsørger bedre i stand til at sørge for sig og sine.

Efter pres fra Mødrehjælpen af 1983 og flere af folketingets partier udsendte socialministeren en vejledning af 30. september 1983 om hjælp efter bistandslovens § 42 til enlige forsørgere. Det fremgår heraf, at en persons status som enlig forsørger ikke i sig selv berettiger til uddannelseshjælp. Vejledningen er end ikke nogen henstilling til kommunernes socialudvalg om at yde uddannelseshjælp til enlige forsørgere. Vejledningen henleder alene de sociale udvalgs opmærksomhed på de enlige forsørgeres forhold.

Det kan derfor heller ikke undre, at vejledningen ikke har fået nogen nævneværdig effekt.

Det er således fortsat forslagsstillernes indtryk, at § 42 bruges i alt for ringe omfang, samt at socialforvaltningerne ikke opfylder deres rådgivningsforpligtelse. Det er langtfra alle socialforvaltninger, der af sig selv gør deres klienter opmærksomme på, at de har mulighed for at få en uddannelse. Når forslagsstillerne ønsker at give alle enlige forsørgere mulighed for en uddannelse, sker det under indtryk af et arbejdsmarked, der ikke levner plads til den forudsætningsløse. I forbindelse med behandlingen af forslag til lov om ændring af lov om arbejdstilbud til ledige. (Uddannelsesydelse og iværksætterydelse til ledige over 25 år) (L. 109, 1984-85) er der af Nordjyllands amtskommune foretaget en undersøgelse af ønsker om uddannelses- og iværksætterydelse. Det fremgår af denne undersøgelse, at det store flertal ønsker en uddannelse (62 pct. af kvinderne, 45 pct. af mændene). Det fremgår lige så klart, at 20 pct. ønsker skoleuddannelse (8., 9. og 10. klasse). 58 pct. har nemlig maksimalt 9. klasse.

Det er oplagt, at så ringe forudsætninger er en dårlig ballast i en tid, hvor arbejdsløsheden er stor og ikke forsvinder lige med det samme. Alle erfaringer fra de kommuner, der gør en målrettet indsats for de enlige forsørgere, tyder på, at muligheden for gode resultater er stor.

Ifølge beslutningsforslaget skal det sociale udvalg iværksætte uddannelseshjælp, revalideringsforanstaltninger eller omskoling over for den enlige forsørger senest på det tidspunkt, hvor den enlige forsørger overgår fra forbigående kontanthjælp efter § 37, stk. 2, til hjælp efter § 37, stk. 4. Uddannelseshjælpen udmåles efter gældende regler, og i denne forbindelse må de sociale myndigheder gøres opmærksom på, at gældssanering kan være hensigtsmæssig ved overgangen til uddannelseshjælp.

Personer, der allerede har fået et tilbud om uddannelse m.v. efter § 42, bør under ændrede forhold dog ikke være berettiget til et nyt tilbud om uddannelse.

Personer, der modtager hjælp efter bistandslovens § 37 som supplement til arbejdsindkomst eller anden indkomst, skal være omfattet af den foreslåede ændring.

Den foreslåede bestemmelse indebærer som nævnt en pligt for de sociale udvalg til at tilbyde enlige forsørgere uddannelse, erhvervs-mæssig optræning eller omskoling. De pågældende kan dog afvise tilbuddet og herefter få hjælp efter de almindelige bestemmelser, dvs. overgå til hjælp efter § 37, stk. 4, efter 9 måneder. Forslaget anslås at koste det offentlige det første år ca. 30-50 mill. kr. og de efterfølgende år noget mindre.

Det økonomiske skøn hviler på en lang række usikre antagelser, herunder om hvor stor besparelsen vil være på hjælpen efter bistandslovens § 37.

Som et nødvendigt led i ændringen af praksis som følge af ændringen af § 42 og for at sikre, at de sociale udvalgs forpligtelse ikke gøres illusorisk, bør der gives denne gruppe bistandsklienter en særlig rådgivning og vejledning så hurtigt som muligt efter deres henvendelse på bistandskontoret om kontanthjælp. Herved kan man sikre, at de motiveres tilstrækkeligt forud for valget af uddannelse m.v. med deraf følgende større chance for, at uddannelsesforløbet falder heldigt ud.

I forbindelse med den særlige vejledning, socialministeren skal udsende i forbindelse med ændringen af § 42, bør der formentlig gøres opmærksom på de gode erfaringer, man har med at lade § 42-klienterne arbejde i grupper, hvorved selvtilliden styrkes og de får forståelsen af, at de ikke er alene om problemerne.

Det er i øvrigt forslagsstillernes opfattelse, at der bruges mange penge unødvendigt og mange behandlingsplaner mislykkes, fordi kommunerne ikke i tilstrækkelig grad opprioriterer rådgivning og vejledning. Forslagsstillerne finder derfor principielt, at der burde ydes 50 pct. statsrefusion på dette område. Men da et forslag herom ikke kunne vinde flertal i folketinget under 2. behandling af L 205, forslag til lov om ændring af social bistand, se Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne spalte 10721, har forslagsstillerne afstået fra på ny at stille forslag herom, men vil blot understrege, at netop denne gruppe - de enlige forsørgere - ikke må tilsidesættes på grund af arbejdspresset i de sociale forvaltninger.

Forslagsstillerne ønsker derfor en mulighed for, at de sociale forvaltninger kan motiveres til at opprioritere rådgivning og vejledning specielt for denne gruppe ved at man afsætter særlige forsøgs-midler, som udelukkende skal bruges til en indsats over for enlige forsørgere i form af rådgivning og vejledning samt forskellige aktiviteter som f.eks. miljøarbejde m.v.

Ad 3 og 4

I radioens kvart-i-fem-udsendelser i maj måned 1985 har der været en række interviews med enlige mødre, som efter eget udsagn har været udsat for en endog meget grov behandling af det offentlige i forbindelse med angiveri for socialt bedrageri. Børnetilskud er blevet stoppet på tidspunktet for mistankens opståen, daginstitutioner er kontaktet angående oplysninger, som moderen selv kunne have gjort rede for, moderen er blevet afhentet på sin arbejdsplads, moderen er blevet beskyldt, anklaget og dømt for socialt bedrageri på, som det må forekomme den lyttende, et meget spinkelt grundlag. Sagsbehandlere har på grundlag af anonyme henvendelser ganske ukritisk beskrevet og vurderet et »socialt bedrageri«, som tilsyneladende ikke var afstemt med virkeligheden i hvert fald efter de interviewedes egen opfattelse.

Mødrene klager over, at de ikke må modtage hjælp fra barnefaderen til simple samværs-situationer og praktiske problemers løsning i hjemmet. De ønsker at kunne modtage hjælp i krisesituationer (børns og egen sygdom), når praktiske problemer skal løses (istandsættelse af egen bolig, hjælp til selvangivelse osv.), de ønsker at kunne hjælpe hinanden med at udlåne bolig og sommerhus til hinanden i ferier uden straks at blive anklaget for socialt bedrageri.

Alle disse klager fremgår af socialudvalgets alm. del, bilag 231, 1984-85, og på baggrund heraf er der blevet stillet en række spørgsmål til socialministeren.

Ministeren har i sin besvarelse af spørgsmålene i virkeligheden tilkendegivet, at den praksis, de sociale forvaltninger tilsyneladende anvender ved vurderingen af, om moderen er reelt enlig, ikke er i overensstemmelse med ministeriets fortolkning af børnetilskudsloven.

Alligevel fastholder ministeren, at hun ikke ønsker at udsende et cirkulære, der nøjere beskriver, hvad begrebet ægteskabeligt samliv er.

I socialministerens svar på udvalgets anmodning om en nærmere fortolkning af punkt 3 og 24 i cirkulære om lov om børnetilskud og andre familieydelse angives det da også klart, at det normalt vil være tilstrækkeligt, at ansøgeren dokumenterer sin ret til forhøjet og ekstra børnetilskud ved en erklæring om, at pågældende er reelt enlig.

Forslagsstillerne finder derfor, at det må være relativt enkelt at udsende et nyt cirkulære, hvor ovennævnte skal være det klare udgangspunkt med en række eksempler på, hvad det i øvrigt skal betyde at være »reelt enlig«, og i forbindelse hermed skal cirkulæret indskærpe, at urigtige oplysninger bl.a. medfører et krav om tilbagebetaling.

Forslagsstillerne ønsker samtidig udsendt en vejledning til de sociale udvalg om, hvilken sagsbehandling der bør finde sted i situationer, hvor socialforvaltningen får formodning om, at betingelserne for at yde forhøjet og ekstra børnetilskud ikke længere er til stede.

I denne vejledning bør det fremgå, dels at ansøgeren skal orienteres samt have mulighed for at forklare sig, før der tages andre skridt til opklaring af forholdet, dels at der kun helt undtagelsesvis og kun efter forudgående orientering af klienten bør søges kontakt til tredjemand vedrørende ansøgerens personlige forhold. Endvidere bør det i den forbindelse indskræpes, at der ikke må ske brud på tavshedspligten.

Ad 5

I de fleste kommunale retningslinjer for daginstitutioner i tilfælde af smitsomme sygdomme hos børn understreges det, at børn, der er syge, ikke modtages i daginstitutionerne, hvilket da også er ganske rimeligt. Men opstår der sygdom, der ikke er af alvorlig smitsom karakter, i daginstitutionen i løbet af dagen (mavetilfælde, feber el.lign.), må det gøres muligt for institutionen at beholde barnet dér fremfor at tilkalde faderen eller moderen med

alt det besvær, det indebærer for ham/hende særligt i forhold til arbejdspladsen, hvor småbørnsforældre ofte i forvejen ikke er alt for populære. En sådan hjælp til forældrene kræver kun ganske få praktiske foranstaltninger: mulighed for at putte barnet i en seng og mulighed for at se efter det på præcis samme måde, som man ville gøre det i hjemmet.

Ad 6

I de samme retningslinjer, som der ovenfor henvises til, anføres der, at et barn, der har været sygt og behandlet med medicin, først kan modtages, når det ikke frembyder kliniske symptomer på sygdommen.

Endvidere fremgår det, at det ikke kan pålægges institutionspersonalet at give børnene medicin med den begrundelse, at personalet ikke er uddannet hertil og derfor ikke kan påtage sig ansvaret. Der kan dog i særlige undtagelsestilfælde blive tale om det, hvis der foreligger skriftlig information fra barnets læge til institutionen.

Det forekommer at være en overordentlig restriktiv måde at se på medicingivning på, eftersom det jo i alle de tilfælde, der kan blive tale om, er en forudsætning, at barnets forældre ganske uden uddannelse kan finde ud af at give børnene medicin.

Det burde ikke være et problem at klare medicingivning som f.eks. at give penicillin i daginstitutionerne. Ønsker personalet en fast konsultationsmulighed f.eks. hos embedslægen, bør der gives adgang hertil.

Forslagsstillerne forudsætter ved forslaget punkt 5 og 6, at der ydes daginstitutionerne kompensation for de merudgifter til løn og eventuel indretning af sygerum m.v., således at daginstitutionernes øvrige standard fastholdes samtidig med, at forældrebetalingen ikke forøges.

Forslagsstillerne går endvidere ud fra, at punkt 5 og 6 ikke vil forhindre eventuelle aftaler på arbejdsmarkedet om enlige forsørgeres ret til flere sammenhængende fridage i tilfælde af børns sygdom.

Ad 7

Det foreslås, at lavindkomstfamilierne med børn, herunder enlige forsørgere, ved ændringer af lov om individuel boligstøtte for så vidt angår boligsikringen skal have bedre økonomiske muligheder for at flytte ind i det nyere udlejningsbyggeri, herunder det nye almennyttige boligbyggeri. Specielt for de laveste indkomster ville en nedsættelse

evt. ophævelse af egenbetalingen, så den på dette punkt blev identisk med boligydelsen, virke fremmende på børnefamiliernes muligheder for at flytte ind i det nyere boligbyggeri, hvor såvel indendørs- som udendørsfaciliteterne normalt giver børnene gode og rimelige fysiske opvækstmuligheder. Med huslejeniveauet i det nyere byggeri er det imidlertid samtidig nødvendigt at forhøje loftet for den årlige boligsikring, hvis de lavestlønnede børnefa-

milier, herunder enlige forsørgere, skal have det fulde udbytte – og dermed råd til – at flytte ind i det nyere udlejningsbyggeri. Regeringens generelle begrænsning i stigningstaksterne i boligstøttelovens beløbsgrænser kombineret med stigningstaksten i driftsudgifterne og byggeomkostningerne har samtidig ført til, at den højeste boligudgift, hvoraf boligstøtten kan beregnes, oftere og oftere bliver overskredet.